

Коваленко Вікторія Володимирівна
д.е.н., професор кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ: СУЧАСНА ТРАЄКТОРІЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Тези присвячено розгляду сутності, стану, проблемам та перспективам розвитку зеленого банкінгу в контексті сталого економічного розвитку. Досліджено міжнародний досвід запровадження зеленого банкінгу. Визначено перспективи подальшого розвитку даного напрямку на вітчизняному ринку банківських послуг.

Ключові слова: *зелений банкінг, сталий розвиток, сталі фінанси, зелена економіка, зелені фінанси, зелене фінансування, зелений банкінг, зелені облігації, зелені кредити*

Сталий розвиток економіки та її взаємозв'язок із навколишнім середовищем, на сьогодні є пріоритетними та життєво важливими векторами для світової економіки. З 2020 років, сталий розвиток перейшов на рівень екологічно орієнтованого, який відзначається екологічною сталістю та справедливим суспільством. Такий рух отримав назву «зеленої економіки». Ключовим аспектом концепції «зеленого» екологічного розвитку є використання «зелених» фінансів, які спрямовані на поєднання економічного зростання, заходів з охорони довкілля та участь фінансових інститутів [1, с. 24].

Нова парадигма відповідального фінансування була задекларована у таких документах, як: Принципи екватора (2003 р., <http://surl.li/romhp>), приєднання до яких засвідчувало готовність банків до оцінки екологічних та соціальних ризиків при наданні проєктного фінансування, Принципи відповідального інвестування ООН (2006 р., <http://surl.li/romif>); Програма ООН щодо навколишнього середовища (ЮНЕП), якою було запущено проєкт «Зелена економічна ініціатива» (2008 р., <http://surl.li/romiv>), Керівництво зі сталого розвитку банківської галузі (FІ Керівництво ЮНЕП банківської діяльності та сталого розвитку, 2011 р., <http://surl.li/romjs>), яким керуються банки – члени банківської Комісії ЮНЕП у своїй оперативній діяльності. В цілому, перехід банків від позиції невторчання до позиції усвідомлення своєї ролі в сфері раціонального природокористування та соціальної відповідальності стало втіленням концепції сталого розвитку в банківську сферу та отримало назву зеленого банкінгу.

За визначенням ОЕСР, «зелений» банкінг» – це державна, квазідержавна або некомерційна фінансова установа, що створена спеціально для сприяння інвестиціям у низьковуглецеву, стійку до змін клімату економіку [2].

У світі існує понад десяток таких інституцій, які створені на різних рівнях, зокрема: на національному рівні (Австралія, Японія, Малайзія, Швейцарія, Велика Британія); на рівні штату (Каліфорнія, Коннектикут, Гаваї, Нью-Джерсі, Нью-Йорк і Род-Айленд у США); на рівні округу (наприклад, округ Монтгомері, штат Меріленд, США); на міському рівні (наприклад, у м. Масдар, ОАЕ).

В Австралії, у 2012 р. створено державний «зелений» банк «Clean Energy Finance Corporation» (CEFC) з метою зниження викидів CO₂ та збільшення інвестицій у «зелені» проєкти. Того ж року «зелений» інвестиційний банк був створений у Великобританії. Перші роки після створення «UK Green Investment Bank» (GIB) діяв як державна установа, потім – після підрахунків уряду про потребу у додаткових фінансових ресурсах на кліматичні цілі – було вирішено, що GIB має надавати фінансування на повністю комерційних умовах, а не діяти як платформа, що надає пільгові кредити та гранти [3].

Перший «зелений» банк у США – Connecticut Green Bank (CGB) – був створений в штаті Коннектикут для розробки та впровадження стратегій, які знижують вартість чистої енергії, щоб зробити її доступнішою для споживачів у житловому, комерційному та промисловому секторах. у Швейцарії – з 2022 року, обговорюється питання створення державного банку зелених інвестицій (Green Investment Bank). Наразі ведуться дискусії з приводу його доцільності для цілей країни.

Як свідчить світовий досвід, такі фінансові установи створювались виходячи з унікальних національних і місцевих умов, задля задоволення конкретних потреб. Проте усі вони мають спільні риси, а саме: сприяють прискореному досягненню кліматичних цілей, скороченню викидів, спрямовані на мобілізацію приватного капіталу та зниженні вартості капіталу в цілому, зниження енерговитратності, розвиток ринків «зелених» технологій, підтримку розвитку територіальних громад та створення робочих місць.

До основних інструментів механізму «зеленого банкінгу» віднесено: біобанкінг, «зелені» інвестиції, «зелені» позики, «зелена» іпотека, «зелені» облігації, підвищення кредитних обмежень, часткова кредитна гарантія «зелених проєктів», пільгові процентні ставки.

Відносно новим інструментом зеленого фінансування для країн з високим рівнем боргового навантаження виступають «зелені» свопи. Зелені боргові свопи розглядаються як інструмент залучення капіталу в країнах з низьким рівнем доходу для вирішення екологічних проблем. Конверсія боргу відбувається на основі списання частини зовнішнього боргу країни в обмін на зобов'язання її уряду мобілізувати внутрішні ресурси (місцеву валюту чи інші активи), для

фінансування досягнення узгоджених екологічних цілей на погоджених з кредитором умовах [4, с. 292].

Щодо запровадження зеленого банкінгу на вітчизняному ринку фінансових послуг, заслуговує на увагу дослідження проведене Л.Ю. Кучер [5], яка провела соціологічне опитування щодо доцільності запровадження зеленого банкінгу. На основі опитування населення визначено, що зелений банкінг впроваджується насамперед для екологізації технологій, процесів і продуктів (53 %), для зменшення негативного антропогенного впливу на довкілля суб'єктів господарювання (48 %), для сприяння сталому розвитку банківського бізнесу (19 %), для висадження різних видів дерев та озеленення міст і сіл для задоволення населення (13 %) [5, с. 314]. Проте, розподіл опитуваного населення за рівнем готовності до зеленого банкінгу засвідчили, що 37,1 % респондентів належать (за самооцінкою) до середнього рівня, 35,1 % – низького рівня, 14,6 % – дуже низького рівня і тільки 9,3 % респондентів – до високого рівня [5, с. 314].

Серед вітчизняних банків лідером є державний АБ «Укргазбанк», який себе позиціонує як «зелений» банк і потенційно забезпечує фінансування проєктів у сфері генерації чистої енергії (clean energy generation), енергоефективності та енергозабезпечення, зменшення викидів парникових газів. Даний банк обрав стратегію реалізації «зеленого банкінгу», яка ґрунтується на таких основних постулатах як: спеціальні відсоткові ставки за еко-кредитами; унікальна методика, розроблена банком у співпраці з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), допомагає реалістично оцінити очікувані результати на етапі попереднього розгляду; проста й швидка процедура оформлення кредиту; гарантії надійності державного банку; співпраця з акредитованими партнерами дозволяє прискорити узгодження проєкту, таких як LED освітлення; котельне обладнання; енергоефективне обладнання, енергозберігаючі вікна, двері; транспортні засоби; утилізація відходів; еко-партнер-генеральний підрядник; енергоаудит; медична техніка та обладнання.

Таким чином, використання міжнародного досвіду щодо створення «зелених» банків може допомогти Україні створити інструмент для фінансування заходів «зеленого» відновлення. Такий банк можуть бути або створено у межах Плану відновлення України як банк розвитку та координуючу фінансову установу для повоєнної відбудови, підтримки «зелених» проєктів, або шляхом уповноваження існуючого державного банку, наприклад АБ «Укргазбанку», що є першим в Україні банком «зеленого» фінансування та має фокус на кліматичних проєктах. Даний напрям можливо узяти за основу створення фінансового кластеру для підтримки територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Луців Б., Дзюблюк О., Чайковський Я., Луців Є., Чайковський Я. Роль зеленого банкінгу в забезпеченні цілей сталого економічного розвитку. *Financial*

- and credit activity: problems of theory and practice*. 2024. Vol. 1 (54). P. 23-36. DOI: 10.55643/fcaptp.1.54.2024.4250.
2. Green Finance and Investment. Green Investment Banks. Scaling up Private Investment in Low-carbon, Climate-resilient Infrastructure. 2016. OECD, Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264245129-en>.
 3. «Зелені» банки – стимул для інвестицій у стійкі кліматичні рішення та «зелене» відновлення. Ecobusiness group. URL: <http://surl.li/romoi> (дата звернення 14.03.2024).
 4. Науменкова С.В., Міщенко С.В. Інноваційні інструменти зеленого фінансування для України. *Економічний простір*. 2024. №189. С. 291-299. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-51>.
 5. Кучер Л.Ю. Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту й ефективного фінансування екопроектів. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 2. С. 309-324. DOI: 10.31359/2312-3427-2020-2-309.